

Наливайко Віктор Володимирович,
завідувач Волинського відділення ННІ №
4 НАВС

ТРЕНІНГ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Спеціалісти з соціальної психології (А. Гольдштейн, В. Хомик) вважають, що соціальна компетенція пов'язана з позитивною Я-концепцією, з самоповагою, здібністю розуміти різні почуття [2]. Особлива роль відводиться соціальному пізнанню та навичкам в розв'язанні соціальних проблем. У межах тренінгу можна використовувати вправи з формування

навичок гнучкої поведінки, розвитку навичок спілкування та висловлення почуття гумору в процесі комунікативної взаємодії. Адже високорозвинені навички компетентності відкривають широкі можливості для актуалізації спеціальних здібностей особистості особливо для майбутніх працівників поліції.

Майбутні фахівці, як свідчать дані дослідження важко реалізують свої здібності і адаптуються до соціального середовища з причин недовільного рівня соціальної компетентності.

Соціальна компетентність - це здатність бути відповідальним, брати участь у прийнятті групових рішень, розв'язувати конфлікти конструктивно, брати участь у підтримці та поліпшенні демократичних інтересів. Розвинена соціальна компетентність особистості дає широкі можливості для встановлення контактів між людьми, вироблення правил, тактик та стратегій міжособистісної поведінки, правил ділового спілкування. Ці властивості особливо необхідні для майбутніх працівників поліції.

Водночас науковці стверджують, що становлення соціальної компетентності особистості неможливе поза формуванням фахівця- професіонала, основою соціальної компетентності якого є професійна підготовка у вузі. Це, фактично, обумовлює залежність формування професійної і соціальної компетентності, а також визначає соціальну компетентність складовою професійної. Дослідники не враховують професійних вимог щодо соціальної компетентності, адже кожна професія має свої зобов'язання, що відповідають соціальному етикету її компетентності. Це підтверджує думку про те, що соціальна компетентність має диференційований характер.

До шляхів соціальної компетентності відносяться такі характеристики як вміння робити вибір, вміння безконфліктно існувати, вміння приймати рішення, вміння брати відповідальність.

Теоретичні дослідження засвідчили: на даний час не існує єдиної усталеної думки щодо поняття «соціальна компетентність», адже у зміст та структуру терміна різні автори вкладають своє трактування та складові. Крім того, не існує чіткого розмежування між семантично близькими категоріями

«соціальна компетентність» і «соціальна зрілість». Причому на природу соціальної компетентності немає усталеного погляду, адже серед дослідників існують певні протиріччя: одні вважають, що компетентність має фізіологічне походження, інші — що компетентність має соціальний характер та формується під впливом соціуму.

Отже, аналізуючи професійну діяльність майбутніх працівників поліції постає завдання розробити тренінгову програму, метою якої є розвиток необхідних соціальних умінь та навичок для актуалізації своїх здібностей.

У основу тренінгу були покладені принципи програми. Стисло їх можна охарактеризувати таким чином:

1. Виконання завдань із високим ступенем важкості. Програма містить набір достатньо важких завдань, під час виконання яких періодично неминучі невдачі й розчарування. Разом із тим, ведучі, надаючи необхідну допомогу групі, добиваються того, аби, зрештою, завдання виявилось виконаним.

2. Повна добровільність участі. Рішення щодо частки своєї участі в тій або іншій вправі, обговоренні тощо приймає сам учасник тренінгу. Це дозволяє розвинути внутрішній контроль, уміння самостійно ухвалювати рішення й відповідати за них.

3. Безпечне середовище тренінгу. Як керівники, так і група загалом надає кожному учасникові тренінгу постійну емоційну підтримку. Моменти змагань повністю виключені, загальний принцип: «Ми разом доб'ємося перемоги або разом програємо».

4. Зв'язок досвіду, що отримується в групі, з повсякденним життям. Цей зв'язок забезпечується обговореннями, організацією дискусій, включенням до заняття різноманітних проблемних ситуацій з соціуму.

5. Специфічна позиція керівників групи. Керівники направляють групу, підтримують самостійність та ініціативу її учасників.

На першому етапі психологу важливо диференціювати та визначити рівень розвитку соціальної компетенції та виділити групу мотиваційних особливостей, які спонукають до змін. Для таких цілей доцільно провести структуровану бесіду та

здійснити тестову діагностику рівня розвитку соціальної компетенції. Результати таких досліджень показали, що більшість респондентів - учасників тренінгу, виділили таку групу мотивів щодо формування соціальної компетенції:

1) бажання навчитись здійснювати вплив на інших, переконувати, встановлювати та підтримувати нові зв'язки, знаходити друзів;

2) прагнення бути в центрі уваги, отримати визнання своєї особистості, справляти позитивне враження на оточуючих;

3) розвиток лідерських здібностей, формування вміння брати відповідальність на себе, надати різні види допомоги особам, які цього потребують, вмінням приймати рішення у складних життєвих обставинах;

4) навчання вміння розуміти індивідуальність прояву особистості в процесі спілкування та взаємодії, здійснювати пошук інформації для вирішення власних проблем.

Тренінг розрахований на 12-годинний курс навчання з періодичністю занять два рази на тиждень. У процесі розробки такої психологічної програми важливим є виокремлення параметрів, показників та якостей формування соціальної компетенції (табл. 1) [1].

Таблиця 1

Зміст тренінгу формування соціальної компетенції
для майбутніх працівників поліції

<i>Параметри соціальної компетенції</i>	<i>Показники</i>	<i>Формувальні якості</i>
Мотиваційно-емоційне залучення себе в соціальну ситуацію	Оптимізм	Життєлюбство, віра в себе та свої можливості, життєрадісність та захоплення своєю діяльністю

Соціально-перцептивні вміння	Гнучке спілкування, критичне сприйняття складної соціальної ситуації	Здійснювати пошук альтернативних засобів при подоланні труднощів, адекватна оцінка ситуативних труднощів пов'язаних з виникненням екстремальних ситуацій
Самоконтроль	Уміння конструктивно поводитися в конфліктних ситуаціях	Урівноваженість, уміння прощати, вміння забувати образи, концентрація на позитивних спогадах, уміння залагоджувати конфлікт в ситуаціях складного життєвого вибору та виступати посередником
Розв'язання складних соціальних проблемних ситуацій	Уміння знаходити рішення у ситуаціях виниклих протиріч	Оригінальність рішень, гнучкість при пошуку шляхів розв'язання

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вачков И. В. Психология тренинговой работы : Содержательные, организационные и методические аспекты ведения тренинговой группы / Вачков И. В. - М. : Эксмо, 2007. - 416 с.
2. Гольдштейн А. Тренінг умінь спілкування. Як допомогти проблемним підліткам / А. Гольдштейн, В. Хомик ; [пер. з англ. В. Хомика]. - К. : Либідь, 2003. - 520 с.